

ІНФЛЯЦІЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА СОЦІАЛЬНИЙ СТАН НАСЕЛЕННЯ

Інфляція є досить складним індикатором стану економіки будь-якої держави. Її помірний рівень є водночас і стимулом, і свідомством економічного зростання. Але коли вона виходить з під контролю, першим, хто страждає від її наслідків, є населення. У статті досліджується зв'язок між основними макро-економічними показниками та доходами населення України.

Inflation is a complex indicator of economical condition of any country. Its moderate level is an evidence of economical growth of a country. But when it gets out of control people are first who suffer from its consequences. The article is devoted to the analysis of correlation between major macroeconomic indicators and personal income in Ukraine

Постановка проблеми у загальному вигляді. Однією з найважливіших особливостей показника рівня інфляції є те, що він фактично характеризує стан економіки країни щодо його загальної рівноваги. Вирішення проблеми економічної рівноваги у будь-якій країні світу перш за все полягає у формуванні правильного економічного мислення всіх верств населення і належить економічній науці.

Саме економічна наука, узагальнюючи найбільш прогресивні ідеї та положення світової економічної думки, досвід економічно розвинутих країн та результати багатьох економіко-математичних досліджень, має сформувати світогляд сучасної людини, підвищити її свідомість та створити дійсний потенціал майбутнього економічного та соціального розвитку.

Основи теорії загальної рівноваги були закладені ще А.Смітом. Він першим сформулював наступну проблему: яким чином в умовах децентралізованої ринкової системи рішення, які приймаються незалежно одне від одного на рівні індивідуальних споживачів і фірм, можуть бути скоординовані так, що продавці продукції та покупці можуть знайти один одного і задовольнити свої потреби. Сміт вважав, що цей процес відбувається автоматично завдяки системі ринкових цін, побудованій на законах попиту та пропозиції.

Основним показником відхилення економіки будь-якої країни від стану загальної рівноваги (навіть певною мірою умовної) є рівень інфляції. Існує досить багато негативних наслідків, пов'язаних з посиленням інфляційних процесів у країні. Але, можливо, одним із найбільш складних та небезпечних наслідків є її вплив на соціальний стан населення. Саме через погіршення соціального стану населення відбувається ціла низка прихованих або явних негативних процесів, таких як загострення політичного стану в країні, активізація інфляції очікування, збільшення інфляційного податку, зниження купівельної спроможності населення та, як наслідок, поступовий економічний спад.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. Питання інфляційного навантаження на соціальний стан населення вже неодноразово підіймалося в наукових працях багатьох економістів. Це відомі представники класичної політичної економії

Т.Р. Мальтус [1, с.6-7], Л.Вальрас, А.Філіпс, Дж.М. Кейнс; українські вчені Гальчинський А., Геєць В.М.; російські науковці Абалкін Л.І.[3, с.9-23], Лушин С.І.[5, с.53-63], Красавіна Л.М. та ще досить багато інших відомих та починаючих економістів. Важко назвати кого-небудь із зарубіжних економістів, які, вивчаючи та вирішуючи проблеми інфляції, не займалися питаннями соціального напрямку. Але не зважаючи на це, питання соціальної захищеності населення в умовах зростаючих темпів інфляції, і досі залишається актуальним та остаточно невирішеним.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження через призму економічної рівноваги основних економічних факторів, які виявляють безпосередній зв'язок з рівнем соціального стану населення, та визначення основних шляхів запобігання зменшенню реальних доходів населення України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Питанню економічної рівноваги багато уваги приділяв представник англійської політичної економіки кінця XVIII – початку XIX століть Т.Р.Мальтус. Саме проблему оптимального співвідношення попиту та пропозиції він розглядав як основу стабільного поступового економічного розвитку, приділяючи при цьому багато уваги розподілу чистого доходу на дві частини: на споживання та накопичення.

“Жодне значне і тривале зростання неможливе без такого рівня бережливості, який щорічно накопичує частину прибутку над споживанням... Якщо споживання є більшим за виробництво, то капітал у масштабах усієї країни зменшується і її багатство поступово руйнується внаслідок недостатньої здатності виробляти; якщо виробництво є більшим за споживання, то не спрацьовує стимул до накопичення та виробництва внаслідок недостатнього ефективного попиту тих, хто має основну частину купівельних засобів. Дві крайності очевидні, отже існує і середина, хоча, можливо, логічний апарат політичної економії не в змозі її визначити, тобто існує стан, за якого, враховуючи виробничі можливості й споживацькі переваги, стимули до зростання багатства будуть найліпшими”[1, с.6-7].

Пізніше Дж.Кейнс зазначав, що Мальтусу вдалося повністю розкрити проблему щодо оптимального співвідношення та інвестицій. Мальтус наголошував на тому, що саме високий попит є гарантом прибутку, і саме попит є передумовою попиту на інвестиції.

З іншого боку зростанню попиту сприяє високий рівень споживання, який досягається внаслідок підвищення платоспроможності населення, тобто перш за все за рахунок підвищення рівня зайнятості та рівня заробітної плати.

Розглядаючи взаємодію цих чинників та їх вплив щодо економічної рівноваги, Мальтус встановив між ними обернено пропорційний зв'язок. Високий рівень накопичення призводить до зростання суспільного продукту, збільшення пропозиції товарів, попиту на робочу силу та рівня споживання. Але це у свою чергу сприяє переповненню ринку товарами та, як наслідок, падінню попиту на них; ціни зменшуються, скорочуються прибуток та рівень виробництва, падає рівень зайнятості та заробітної плати.

Якщо глянути на питання з іншого боку, за підвищенням заробітної плати відбудеться зменшення частки прибутку, яка має бути спрямована на інвестиції, що призведе до скорочення обсягів виробництва, до падіння рівня зайнятості і, як наслідок, до зменшення попиту. Поступове переміщення акценту з одного чинника на інший призводить до циклічного розвитку економіки.

Та головним висновком Мальтуса у даній проблемі було те, що для досягнення рівномірного розвитку виробництва потрібно стабілізувати саме попит, що можна

забезпечити за рахунок підвищення перш за все рівня заробітної плати та частки прибутку, яка має бути спрямована на задоволення індивідуальних потреб.

Працюючи над питанням попиту, Мальтус також приділяв багато уваги заробітній платі, розглядаючи її як одну із складових загальної економічної рівноваги. Він вказував, що заробітна плата перебуває в обернено пропорційному зв'язку із розмірами прибутку і, як наслідок, з інвестиціями; що підвищення ставки реальної заробітної плати призводить до зменшення прибутку, до спаду виробництва, зайнятості та попиту. Мальтус вважав, що забезпечити постійне зростання попиту можна за рахунок стримування зростання номінальної заробітної плати, що має призвести до стабілізації інвестиційних процесів, пов'язуючи зміни у рівні заробітної плати лише з питанням зайнятості.

Саме збільшення обсягів інвестованого капіталу має призвести до зростання попиту на робочу силу. В той самий час підвищення рівня зайнятості Мальтус не розглядав як складову збільшення загального фонду заробітної плати. Відповідно з теорією Мальтуса збільшення фонду заробітної плати відбувається внаслідок збільшення пропозиції товарів. Збільшення попиту має призвести до падіння цін, тобто за умов незмінної номінальної заробітної плати відбудеться зростання реальної заробітної плати. Таким чином, позитивні зміни відбудуться у межах фонду заробітної плати, що не призведе до скорочення виробництва та інших негативних явищ, які витікають із цього скорочення.

Проте Мальтус не заперечував, що фіксований фонд заробітної плати не може мати вирішального впливу на процес виробництва, хоча він і є одним із чинників зростання попиту на інвестиції. Він був переконаний, що не можна вдаватися за умов спаду виробництва до врегулювання рівня зайнятості за допомогою заробітної плати, бо це призведе до зменшення як постійного капіталу, так і фонду заробітної плати (у випадку, коли зниження заробітної плати має забезпечити збільшення попиту на робочу силу у межах даного фонду). У свою чергу, зменшення фонду номінальної заробітної плати, що сприятиме падінню рівня реальної заробітної плати, призведе до падіння рівня сукупного попиту.

Таким чином, відповідно з теорією Мальтуса, стабілізація платоспроможного попиту, тобто самий фонд номінальної заробітної плати, створить умови для поступового збільшення накопичень, наслідком чого буде стабільне зростання виробництва. У той самий час Мальтус був переконаний, що вирішити проблему попиту можна також завдяки раціональному розподілу доходів та розвитку внутрішньої та зовнішньої торгівлі.

Не можна не згадати також про те, що саме Т.Р. Мальтуса сучасна західна економічна література називає вченим, який випередив Дж. Кейнса на ціле століття, відкрив закон ефективного попиту, виходячи із обмеженості ресурсів у суспільстві та їхню спадну віддачу, а також передбачив можливість надвиробництва. Пізніше Дж. Кейнс написав: “ Коли б Мальтус, а не Рікардо, був засновником політичної економії ХІХ століття, наскільки мудрішим та багатшим був би зараз світ” [2, с.100-101].

Відштовхуючись від ідей класичної політичної економії зауважимо, що одним з найбільш актуальних невирішених питань на шляху ринкових перетворень національної економіки України залишається низький рівень соціального стану переважної більшості населення країни. Ціна праці пересічного громадянина залишається економічно необґрунтованою та соціально несправедливою. Це призводить до міграції економічно активного населення у країни ближнього та

дальнього зарубіжжя, загальних порушень в системі відтворення робочої сили, зростання рівня бідності, зниження якості робочої сили та, як наслідок, до негативних структурних зрушень в економіці, труднощів у виконанні бюджетів всіх рівнів, недонадходжень у спеціальні фонди і, в решті решт, до економічного та демографічного спаду.

Заробітна плата як соціально-економічна категорія, яка виступає ціною робочої сили, вимагає підвищеної уваги з боку науковців та практиків. Це пов'язано з тим, що саме заробітна плата, з одного боку, є основним джерелом грошових доходів економічно активної частини населення, а з іншого – через систему надходжень у соціальні фонди країни вона виступає основним джерелом доходів соціально залежних верств населення.

Ратифікація Україною як членом Міжнародної організації праці основних міжнародних соціальних стандартів стала першим кроком на шляху вирішення цієї проблеми. Але і досі за даними відділу економічної та соціальної стратегії НІСД до категорії бідних в Україні належать за цим критерієм 26,7% населення, 14,7% проживають в злиденності, майже половина населення країни – 46,8% - вважають себе бідними [8].

Існує суттєвий розвив навіть з країнами Євросоюзу, які віднесені Євростатом до третьої умовної категорії за рівнем мінімальної гарантованої заробітної плати де вона не досягає 300 євро. Зокрема, мінімальна зарплата з січня 2006 року складала у Латвії – 120 євро, Литві – 159, Словаччині – 183 євро, Естонії – 192, Польщі – 234, Угорщині – 247, Чехії – 261 євро. За даними обстеження Державного комітету статистики, в Україні налічується 2,6 млн., або 14 % працівників працездатного віку, які впродовж 2005 року отримували менше гривні за одну відпрацьовану годину. Майже у половини (41,0 %) працівників погодинний заробіток знаходився у межах однієї - двох гривень, водночас 13,5 % працівників заробляли 3 грн. за годину. За останні 10 років частка заробітної плати в ВВП України знизилась з 53,1 до 26 % (офіційна заробітна плата) або до 46,8 % (з урахуванням тіньової заробітної плати, обчисленої Держкомстатом) [8].

Але основна складність на шляху вирішення питання соціального забезпечення населення та підвищення загального рівня добробуту громадян країни полягає в тому, що заробітна плата як економічної категорії полягає в тому, що вона одночасно як ціна робочої сили є вагомим фактором інфляції витрат, а як основне джерело доходів громадян (безпосереднє для працюючих та опосередковане для соціально залежних) є суттєвим фактором інфляції попиту.

Відтак виникає абсолютно логічне питання, яким чином можна підвищити соціальний рівень населення і при цьому не посилити інфляцію та не виснажити виробництво, відволікаючи певну частину потенційно інвестиційних коштів на оплату праці.

Повертаючись до грошової реформи 1996 року в Україні, треба відзначити, що вона стала надзвичайною подією, в результаті якої було створено один з невід'ємних атрибутів державності – національні гроші. Саме введення української національної валюти – гривні – зарубіжні аналітики розглядали як свідчення початку стабілізації української економіки.

Відповідно зі статистичними даними початок становлення незалежності в Україні супроводжувався загальним стрімким підвищенням грошових доходів населення, а також грошових витрат і заощаджень, які відбувалися на фоні катастрофічного падіння реальних грошових доходів населення. Саме вони нагадують старий, всім добре відомий вислів: “Кому війна – а кому мати рідна”.

Таблиця 1

Основні показники соціально-економічного розвитку України (вибірково),
1991-2006р.р. [6]

	Темпи зростання ВВП у порівнянних цінах до відповідного періоду, %	Темпи зростання грошових доходів населення, %	Темпи зростання грошових витрат та заощаджень, %	Темпи зростання середньомісячної номінальної з/плати прац-ків, % (до грудня попереднього року)	Індекс реальної заробітної плати працівників, % (до грудня попереднього року)	Індекс споживчих цін, % (до грудня попереднього року)
	F1	F2	F3	F4	F5	F6
1991	91,3	190	180	-	-	390
1992	90,1	1160	990	-	61,3	2100
1993	85,8	2650	2700	-	48,5	10250
1994	77,1	860	930	420	85,4	500
1995	87,8	490	520	370	128,1	280
1996	90,0	152,1	157,2	121,8	86,2	139,7
1997	97,0	124,2	123,0	108,9	97,6	110,1
1998	98,1	108,6	111,4	105,6	87,1	120,0
1999	99,8	113,8	111,5	124,3	103,4	119,2
2000	105,9	140,5	140,8	135,4	103,6	125,8
2001	109,2	125,9	122,7	127,7	120,4	106,1
2002	105,2	117,1	117,1	117,0	115,6	99,4
2003	109,6	116,5	116,5	124,4	113,8	108,2
2004	112,1	127,2	127,2	127,7	120,8	112,3
2005	102,7	139,1	139,1	144,9	131,5	110,3
2006	107,1	128,2	128,2	125,2	111,7	111,6

З першого погляду на статистичні дані складається таке враження, що існували певні верстви населення, можливо навіть досить обмежені, які були зацікавлені як у розкручуванні інфляційної спіралі, так і в загостренні кризового стану економіки України взагалі. Якщо також урахувати те, що це лише офіційні дані, які перш за все не охоплюють доходи населення у сфері тіньової економіки, то складається враження, що 1992-1995 роки в Україні були кризовими далеко не для всіх.

Звичайно, такий стан у розподілі доходів не стосується соціально незахищених верств населення, а саме пенсіонерів, інвалідів, студентів, працівників бюджетної сфери та інших. Та все одно, таке стрімке зростання реальних грошових доходів і відповідно грошових витрат та заощаджень населення перш за все у кризовому 1993 році, а також у 1994 та 1995 роках, роках виходу країни з кризи, не можуть не звернути на себе уваги.

У той самий час індекс реальної заробітної плати у 1993 році зменшився до 48,5% на відміну від також не дуже високого індексу у 61,3% у 1992 році. У 1994 році індекс реальної заробітної плати відносно попереднього року збільшився приблизно у 1,8 разів, а реальні грошові доходи зросли у 42 рази. Приблизно аналогічна ситуація, але з меншим розмахом, спостерігалась і у 1995 році, коли індекс реальної заробітної плати зріс у 1,5 разів, а реальні грошові доходи у 10 разів.

Звісна річ, грошові доходи не формуються лише із заробітної плати, але в умовах тотальної втрати довіри до банківської системи (приріст заощаджень та придбання цінних паперів у 1994 році порівняно з попереднім роком зменшився майже у тричі, хоча і залишався ще досить високим) такий розрив між темпами зростання

індексу реальної заробітної плати та темпами зростання реальних грошових доходів є свідченням збільшення потужності тіньової економіки.

Суттєві позитивні зміни почали спостерігатися саме після грошової реформи: це стосується в першу чергу темпів зростання грошових доходів та витрат і заощаджень населення, а також середньомісячної номінальної заробітної плати працівників. З 1999 року вже має місце значне зростання індексу реальної заробітної плати працівників, а з 2000 року – темпів зростання реальних обсягів ВВП.

Скористаємось методом кореляційного аналізу та спробуємо наявність або відсутність зв'язку між розглянутими у Табл. 1 показниками соціально-економічного стану в Україні протягом 1991-2006 років.

Таблиця 2

Матриця коефіцієнтів парної кореляції між основними показниками соціально-економічного стану в Україні (відповідно до Табл. 1), 1991-2001р.р.

	F1	F2	F3	F4	F5	F6
F1	1,0000	-,5781	-,5850	-,7663	,6213	-,3941
	N=16	N=16	N=16	N=13	N=15	N=16
	p= ---	p=,019	p=,017	p=,002	p=,013	p=,131
F2	-,5781	1,0000	,9973	,9654	-,7614	,9494
	N=16	N=16	N=16	N=13	N=15	N=16
	p=,019	p= ---	p=,000	p=,000	p=,001	p=,000
F3	-,5850	,9973	1,0000	,9637	-,7413	,9526
	N=16	N=16	N=16	N=13	N=15	N=16
	p=,017	p=,000	p= ---	0	p=,002	0
F4	-,7663	,9654	,9637	1,0000	-,0372	,9441
	N=13	N=13	N=13	N=13	N=13	N=13
	p=,002	0	0	p= ---	p=,904	0
F5	,6213	-,7614	-,7413	-,0372	1,0000	-,7024
	N=15	N=15	N=15	N=13	N=15	N=15
	p=,013	p=,001	p=,002	p=,904	p= ---	p=,004
F6	-,3941	,9494	,9526	,9441	-,7024	1,0000
	N=16	N=16	N=16	N=13	N=15	N=16
	p=,131	0	0	0	p=,004	p= ---

F1 – темпи зростання ВВП у порівняних цінах до відповідного періоду, %;

F2 – темпи зростання грошових доходів населення, %;

F3 – темпи зростання грошових витрат та заощаджень, %;

F4 – темпи зростання середньомісячної номінальної заробітної плати працівників, % (до грудня попереднього року);

F5 – індекс реальної заробітної плати працівників, % (до грудня попереднього року);

F6 – індекс споживчих цін, % (до грудня попереднього року).

Як ми бачимо, темпи зростання грошових доходів, витрат та заощаджень, а також середньомісячної номінальної заробітної плати працівників перебувають у дуже значній прямо-пропорційній кореляційній залежності із рівнем інфляції. Вони одночасно зростають і одночасно зменшуються. Але грошові доходи та витрати – це, перш за все, споживчий попит, за зростанням якого відбувається поступове зростання рівня цін.

Суттєвий прямо пропорційний зв'язок між рівнем інфляції та темпами зростання грошових доходів та чистих грошових доходів населення, тим більше за умов нульової

імовірності помилки в отриманих результатах, це дуже небезпечний показник, бо на сьогодні, на жаль, держава не надає гарантій, що у будь-який момент нею не буде застосований ефект стиснутого попиту, який проявляється в першу чергу в несплаті заробітної плати, пенсій, стипендій та інших соціальних виплат. Небезпека таких несплат, окрім погіршення соціального стану в Україні, полягає також в тому, що вони по суті справи є складовою прихованого інфляційного потенціалу.

Так, заборгованість із виплати заробітної плати на кінець 1996 року становила 4188,7 млн.грн., а на кінець 1998 року вона зросла до рівня 6518,6 млн.грн. Відповідно заборгованість із фінансування виплати пенсій та грошової допомоги на кінець 1996 року – 1154,1 млн.грн. та на кінець 1998 року – 2013,3 млн.грн.[7]. Звичайно, таке збільшення обсягів несплат було пов'язано також з кризою 1998 року, але у будь-якому разі воно не могло не вплинути на поступове зменшення сукупного попиту та, як наслідок, на зменшення рівня інфляції.

Деяке поліпшення загального соціально-економічного стану в Україні на кінець 2001 року дозволило дещо покращити стан щодо заборгованості із виплати заробітної плати (заборгованість зменшилась до 2996,7 млн.грн.), але не вирішило цієї проблеми в повному обсязі.

Звичайно, отримані за період 1991-2006 рр. результати перебувають під вагомим впливом перших, кризових років становлення незалежності в Україні. Номінальне збільшення грошових доходів, витрат та заощаджень, а також середньомісячної номінальної заробітної плати працівників в умовах загострення та наростання економічної кризи, та особливо під впливом інфляційних очікувань, тільки прискорювали розкручення інфляційної спіралі.

Водночас номінальне збільшення грошових доходів, витрат та заощаджень не мало нічого спільного з покращення добробуту населення. Реальна заробітна плата працівників катастрофічно зменшувалась, населення бідніло на очах. Це доводять і отримані показники:

$$\begin{aligned}r(F2, F5)_{1996-2006} &= -0,7614 (p = 0,001); \\r(F3, F5)_{1996-2006} &= -0,7413 (p = 0,002).\end{aligned}$$

Проте, це був довгостроковий період. Грошова реформа 1996 року практично стала початком позитивних перетворень в Україні: приборкуються темпи росту споживчих цін, поступово починає зростати індекс реальної заробітної плати працівників, починають зменшуватись темпи падіння річних обсягів виробленого ВВП, зростають обсяги виробленого ВВП на душу населення (1595 грн. на кінець 1996 році, до 11453 грн. на кінець 2006 року), номінальна зарплата середня за місяць зростає зі 126 грн. у 1996 році до 1041 грн. у 2006 році [9]. Відповідно до статистичних даних в Україні відбувалися зміни, які не тільки свідчили про підвищення соціально-економічного рівня, але і певною мірою про повернення довіри населення до держави.

Водночас, не зважаючи на низку позитивних змін, станом на 01.04.2007 року зберігається значна заборгованість по заробітній платі, вона становить 880.8 млн.грн. по Україні, проте що заборгованість поступово зменшується з кожним роком (для порівняння на 01.04.2005 року – 1295,4 млн.грн.). Це пригнічує сукупний попит та дозволяє певною мірою стримувати рівень інфляції.

Розглянемо, чи відбулися зміни у зв'язках серед розглянутих вище показників в умовах відносно короткого періоду. Побудуємо нову матрицю парних кореляцій, але вже за період 1996-2006 років.

Таблиця 3

Матриця коефіцієнтів парної кореляції між основними показниками соціально-економічного стану в Україні (відповідно до Табл. 1), 1996-2006р.р.

	F1	F2	F3	F4	F5	F6	F7
F1	1,0000	-,2707	-,3420	,3918	,7516	-,6500	-,1638
	p= ---	p=,421	p=,303	p=,233	p=,008	p=,030	p=,630
F2	-,2707	1,0000	,9892	,5521	,0058	,5651	-,1081
	p=,421	p= ---	p=,000	p=,078	p=,987	p=,070	p=,752
F3	-,3420	,9892	1,0000	,4758	-,0885	,6315	-,0082
	p=,303	p=,000	p= ---	p=,139	p=,796	p=,037	p=,981
F4	,3918	,5521	,4758	1,0000	,6843	,0108	-,2151
	p=,233	p=,078	p=,139	p= ---	p=,020	p=,975	p=,525
F5	,7516	,0058	-,0885	,6843	1,0000	-,6930	-,4869
	p=,008	p=,987	p=,796	p=,020	p= ---	p=,018	p=,129
F6	-,6500	,5651	,6315	,0108	-,6930	1,0000	,5326
	p=,030	p=,070	p=,037	p=,975	p=,018	p= ---	p=,092
F7	-,1638	-,1081	-,0082	-,2151	-,4869	,5326	1,0000
	p=,630	p=,752	p=,981	p=,525	p=,129	p=,092	p= ---

Отримані за 11 років коефіцієнти кореляції досить суттєво відрізняються від аналогічних коефіцієнтів за період 1991-2006 років.

Рівень інфляції стає менш чутливим до зростання грошових доходів, витрат та заощаджень, проте зв'язок залишається прямо-пропорційним, хоча з набагато більшою імовірністю помилки.

При цьому привертає увагу зв'язок між рівнем інфляції та темпами зростання номінальної середньомісячної заробітної плати працівників:

$$r(\text{ІСЦ}(F6), F4)_{1996-2006} = 0,0108 \quad (p = 0,975).$$

Зв'язок виявляється практично відсутнім. З одного боку можна припустити, що номінальна середньомісячна заробітна плата працівників залишається такою низькою, що вона взагалі не спричиняє тиск на індекс споживчих цін. Це доводить також зв'язок між темпами зростання реальних обсягів ВВП та номінальної середньомісячної заробітної плати працівників:

$$r(F1, F4)_{1996-2006} = 0,3918 \quad (p = 0,233).$$

Але у той самий час зв'язок між рівнем інфляції та темпами зростання грошових доходів, витрат та заощаджень населення зберігається позитивним:

$$r(\text{ІСЦ}(F6), F2)_{1996-2006} = 0,5651 \quad (p = 0,070).$$

$$r(\text{ІСЦ}(F6), F3)_{1996-2006} = 0,6315 \quad (p = 0,037).$$

В умовах нерозвиненого фондового та страхового ринку, як основних додаткових джерел грошових доходів населення, можна припустити, що значна доля грошових доходів продовжує накопичуватись у сфері тіньового сектора економіки.

Висновки даного дослідження. Соціальний стан більшості населення України потребує значного збільшення рівня грошових доходів. Навіть їх номінальне та реальне збільшення в умовах поступового демографічного спаду виявляється досить відносним (46664,0 тис. чоловік на кінець 2006 року 50818,4 тис. чол. на кінець 1996 року), і в

першу чергу це стосується обсягів ВВП на душу населення. Але, враховуючи отримані розрахунки, треба зауважити, що бажано, щоб збільшення грошових доходів населення відбувалося не за рахунок готівкових коштів. Принаймні, це може відбуватися у безготівковій формі та на умовах невилучення цих коштів із безготівкового обігу, що може певною мірою вплинути на обмеження обсягів тіньової економіки. При цьому збереження катастрофічно низької середньої заробітної плати по Україні буде і подальше залишати тіньовий сектор економіки надійним джерелом грошових надходжень економічно активного та соціально залежного населення країни.

Існує велика кількість витрат у населення (перш за все це сплата комунальних послуг), які можуть відбуватися за рахунок такого збільшення доходів населення без залучення цих коштів у готівковий обіг. Тим більше, що це надасть можливість обмежити обсяги тіньової економіки, навіть якщо на першому етапі це обмеження буде відбуватися у досить незначних розмірах.

І, врешті решт, не можна ще раз не наголосити на тому, що в жодному разі не припустимо навмисне обмеження рівня заробітної плати з метою стримування рівня інфляції. Воно, так само як і надлишковий контроль над цінами та штучна підтримка курсу національної грошової одиниці призводять лише до посилення придушеної інфляції з усіма її негативними наслідками.

Перспективи подальших розвідок. Вкрай необхідним та доцільним є подальше дослідження не тільки взаємозв'язків між рівнем інфляції та показниками доходів населення загалом, а в першу чергу виявлення та аналіз характеру, причин та наслідків таких зв'язків з метою мінімізації будь-яких негативних ознак та загроз ринковій економіці України.

Особливої уваги потребує питання споживчого кредитування, яке протягом останніх двох-трьох років призвело до гіперінфляції на ринку нерухомості. Тим більше, що це жодним разом не вплинуло на офіційні статистичні показники внаслідок тіньового характеру операцій, пов'язаних з нерухомістю, та їх спекулятивною мотивацією. Оскільки кредитні кошти, які з одного боку фактично не є доходами, але з іншого безпосередньо впливають на сукупний попит (принаймні в межах окремого сегменту ринку) та продовжують нагнічувати ситуацію вже на ринку земельних ресурсів, це питання заслуговує першочергової уваги та потребує досконалого аналізу та подальших досліджень у даному напрямку.

Література

1. Maltus T.R. Principles of Political Economy. – Pirckering. 1836. – P. 6-7.
2. Keynes I.M. Collected Writings, X. – Macmillan, 1972. – P. 100-101.
3. Абалкин Л.И. Стратегия экономического роста и инфляция // Инфляция и антиинфляционная политика в России / Под ред. Л.Н.Красавиной. – М.: Финансы и статистика, 2000. – С.9-23.
4. Боровиков В. STATISTICA: искусство анализа данных на компьютере. Для профессионалов. - СПб.: Питер. – 2001.- С.115-120.
5. Лушин С.И. Роль инфляции в экономике // Инфляция и антиинфляционная политика в России / Под ред. Л.Н.Красавиной. – М.: Финансы и статистика, 2000. – С.53-63.
6. <http://www.bank.gov.ua>
7. <http://www.kmu.gov.ua>
8. <http://www.niss.gov.ua>
9. <http://www.ukrstat.gov.ua>